

CONTIMPORANUL

Invățăături bulgărești

Nici în Germania, nici în Italia, revoluția n'a reușit. Era totuși gata. După expresia fclerească a socialiștilor autodidacți, fusese „coaptă”. În Germania s'a reacționat încet, prin cataplasme. În Italia s'a procedat eroic, cu lanțea: Mussolini. Avem aci fascismul, dincolo promiscuitatea cea mai fărnăică. Nu o preferăm.

În Rusia însă, revoluția a învins. Nobilime, clerici, junkeri și bancheri, toți zac în Neva sau populează cafenelele Occidentului sub formă de chelneri sau consumatori. Clasa muncitorească fine cărma cu un pumn de fier. Nici banditismul, nici contrarevoluția finanțată din afară, nici steagurile Antanștei nici armele Poloniei n'au putut-o înfrânge. Cauza internațională, cauza muncii și a umanității, este deci salvată. Ororile inerente războiului civil n'au scoborât-o. Eroii de camelotă, ai burgheziei violente se pierd alături de statua de gheață a lui Lenin, ori de diabolicul tip rânjit al lui Trozki.

Capitalismul nu va fi salvat nici de Mussolini, nici de Léon Daudet.

În Bulgaria reușise, de-așijderea, o revoluție. Nu a muncitorilor, ci a țărănilor. Stambuliski dictă în numele unei incontestabile majorități. Sprijinită în sapă și în plug, Bulgaria s'a ridicat dreapta. Dar câteva sute de ofițeri concediați, câteva mii de rezerviști, negustorii și sartucarii împreună cu regele și curtenii, au răsturnat, într-o singură noapte, un guvern atât de solid bizuit pe masse și pe fapte. Un guvern țărănesc nu poate, deci, rezista cafenelelor, cluburilor și bursci. El nu poate dispune, într-o capitală, de sprijinul spontan a zece mii de cetățeni, capabili de orice lovitură. Pentru asta îi trebuie nu sațele, risipite și încete, ci mahalalele în colcot. Li trebuie muncitorimea. Aceasta muncitorime, când e conștientă și solidară, poate guvernă, singura, o țară. A dovedit-o, în Rusia.

În Bulgaria gârziile verzi n'au mai fost de nici un folos. Fără îndoială că rezistența lor va zădarnici încetul cu încetul, guvernarea uzurpatoare a minorității citadine. Dar cât de prompt ar fi fost paralizată lovitură regelui Boris, dacă greva generală i-ar fi răspuns, pe loc.

Țărăni vor continua lupta până ce regimul constituțional se va restabili. Regii trebuie convinși și

iea constituția în serios. Dar cel mai puternic argument nu e armata verde, ci garda roșie. Țăranul și muncitorul să meargă deci mână în mână.

Se invocă, în defavoarea regimurilor democratice, situația precară pe care ele o creiază intelectualilor. Dar aceștia au murit, totdeauna, de foame. Respectul adevărat îl vor obține nu la Curte, alături de bufonii casei, ci în rândurile poporului muncitor. Între ambasadori, generali și proprietari de cai de curse, cărturarul nu poate căuta decât bacșuri căpătate prin lingușiri.

Sub Stambuliski am asistat, totuși, la omagiul național, adus poetului Ivan Vazof.

Precizarea acestor fapte e necesară acum când toate coterile purced în numele „intelligenței asuprite”, să cucerească puterea. Caporalismul și palatistului luptând pentru liberarea intelectualilor de sub teroarea roșie sau verde, iată un ieftin cinism. El prinde totuși: Vremelnic.

Europa scăpată sub loviturile reacțiunii. Căci pretutindeni e câte o chestie de listă civilă.

ALADIN.

Asasinarea lui Magnificentius

D. Brătianu s'a ferit de ridicul. Treizeci de raletți din parlament și guvern, au decis să-l nemerească criticându-l tabloul alegoric al lui Magnificentius, uns mare maestru prin chiar textul proiectului de lege. E un fel de a oferi creaturii României-Mari o gustare din praznicul de bronz al statuei postume. Dacă Magnificentius era sculptor fără îndoială că prin servilismul excelențelor și al mamelucilor monumental familial din bulevard ar fi făcut pui. Precedentul creării de statui când modelul se mai află în viață, există: e al lui Clemenceau, în Var. Dar Magnificentius n'are decât zestrea unui talent de desinator. Obșnuit și banal, meșteșugul său migălos uimește prin răbdarea fără greș pe care o denotă. Valeții deci, s'au mârșit să gădile vanitatea stăpânului, la tălpi, cu aceste, mai discrete, mijloace. Prostia și incultura lor fecundă ajunge să întrebunțeze în textul propunerii oficiale, expresiile nemăsurate prin care Niculescu, autorul tabloului alegoric, singur, se designează. O revoltă juvenilă, a ridicat, poate, cândva pe acest autor care ca atâția alții, își atribuia geniul, în potriva anodinelui nume ce i se hărăzise prin starea civilă. Niculescu deveni Magnificentius, iar desenatorul care putea foarte bine înlocui pe orice meșter dela Institutul Geografic sau chiar pe un profesor la Bele-Arte, se intitulă pompos Imperatorul Artelor. O vanitate tot atât de ostentativă ca a gazetarului când iscălește Spartacus, ori a cocotei de caffè-concert când răspunde la Stella Gloria, ori a domnului Ionel Brătianu când se afirmă făuritorul României-Mari; dar mai puțin primejdioasă căci nu agită, nu contaminează nici nu apasă. Amorul propriu însă, lă cei mici, trebuie măgulit în tăcere, în soliloc, ca un zeu domestic. Alfel îți pregătește farse sinistre, mai ales în Orientul nostru în care viața omului sub Brătieni, n'are prof. Cine oare l-a restit pe d. Brătianu, de caraghiozlaşul care, din inițiativă parlamentară slugănicească, îl amenință? Să-i atribuim mai multă lumină și bun gust decât argătimei care a dat busca să-i aducă un omagiu artistic?

Ofuscata-l-a minuțioasă, dar ieftina lucrare a colegului său Magnificentius? Căci, — detaliu oribil — Niculescu e inginer și el, ca și d. Brătianu. Ministrul Artelor să fi intervenit cumva? Sau d. Mavrodi, tucălarul estetic al marilor frați, a strămbat din nas? Proiectul susținut de impozantul grup a rămas baltă. Cu un deget plictit d. Brătianu îl respinsese. Atunci, Magnificentius care trăise emoțiile luptei aproape câștigate fu cuprins de o desnădejde furioasă. La Cameră, pe unde-l purtau admiratorii săi, reprezentanții națiunii, el își afișă opera cu modificarea că unul din îngerii săi academici ridică spada răsbunătoare peste capul d-lui Brătianu. Admiratorii intrară în pământ. Interesul lor pentru artă era în funcție de rezultatele pecuniare ale cointeresării Patriei cu Niculescu sau de recunoștința d-lui Brătianu, adulat. Puși acum între

doi Magnificenți învrăjbiți, — dispăreau. O altă serie de lingușitori se ivi. Aceștia nu mai prezintau șefului dururi în imagini ci în potriva îngerilor rădîn tabloului Magnificentius, se ridicară ca îngerii salvatori. Infamia fu pusă la rale, se zice, de Mavrodi. De data asta d. Brătianu a consimțit. Și Magnificentius a fost arestat. Complicitatea lașă a patru medici, ordinul, purces din naltul autăraj, tăcerea scârnată a celor treizeci de lichele din Cameră și Guvern au reînviat povestea cu Dimitrie Sturdza. Magnificentius a fost dus la balamuc. Acolo e mai sigur decât în temniță. Acolo multe i se pot întâmpla. Poate fi bătut, tot cași în temniță. Poate fi lăsat să moară, la fel. Poate înebuni de-abinelea. Poate să se sinucidă în timpul unui acces sau poate încerca să fugă. Bărații noștri politici au născocit formule geniale. Slugile lor sunt gata la toate complezențele și la toate complicitățile.

Recunosc că spaima familiei Brătianu în această împrejurare de artă n'a fost mică. Un îns, despre care s'a dus vestea că e cam într-o ureche, s'a supărat pe d. Dictator și l-a zăgrăvit în satura de a fi ucis de un înger. Nenorocitul sărășiu un îndemn la omucidere fără să știe. Oricât, de vagă și de abstractă e persoana unui înger brătienicid se impune concluzia că el e susceptibil de incarnațiuni periculoase. Niculescu, în momentul de față, cu toată revolta sudelor de mii de suflete în potriva regimului, părea cel mai dispus să găzduiască în trupul său, duhul viteaz al îngerului. În tot cazul, el pune în circulație, prin procedul elocuent al ilustrațiunii, ideea că d. Brătianu e asasinabil. Acesta e păcatul lui Magnificentius. El nu știa că din meseria de om politic d. Brătianu acceptă numai foloasele, nu și riscurile. Soarta atâtor surcării, dictatori și aventurieri, răpuși în plină putere, prin revoluție ori prin atentat, nu-l înduplecă pe d. Brătianu să considere, fără panică, ideea că și dânsul atât de simpatic, poate fi suprimat.

D. Brătianu își dorește o carieră asemenea celei a lui Sylla care a părăsit tronul Romei, de bunăvoie, din dispreț pentru Romani. Și a mai și trăit, nesupărat. — Despre d. Brătianu toate semnele spun că va reuși. Dar nesocotitul Magnificentius a plătit cu capul, o cutezanță inofensivă. A fost siluit civic, ziua namăza mare.

În curând, risurile d-lui Ionel Brătianu, se vor încerca cu o umbră mai mult. Va veni o zi când conștiința lui semeantă, voasă pe neștiute de atâtea ghure, se va prăbuși, ca o poartă de ospiciu. Alături, victimele lui toate, dela Ion Jelea la Wexler și dela acesta la Magnificentius vor juca tentoroziul înăuntrul.

Cromvel era făurit într'un oțel mai trainic decât d. Brătianu și totuși sufletul lui n'a rezistat dezagregării lente. D. Ion Brătianu își mai îndăgăduie luxul unei victime. Pe urma ei, lumea samănă cuvinte păreri de rău. Toți știm că destinele biotului Magnificentius s'au încheiat: nebunia sau moartea, ceace e tot una. Domnului Brătianu, chiar de s'ar îndură, nu-i mai e îngăduit să-l libereze. Căci de-abia de-acum, omul care a fost plimbat prin mormânt, e primejdios. Nimic deci nu-i mai descaeră pe acești vrăjmași ciocniți mortal unul de altul, într'un ironic prilej.

Oriunde s'ar mai găsi, oricum i-ai izola, printre baionete, printre zăbrele, cei doi Magnificenți se țin de beregată.

Rugați-vă pentru ei!

I. VINEA

Note

În sfârșit, maestrul Nottaru și artistul Ciurian, s'au ridicat dintre florile suferinții pe care o multime duioasă de prieteni și de admiratori le risipiau pe paturile de zacere de la spital. Amândoi au fost redați cu bucurie artei căreia îi vor închina florile sănătății lor nouă.

Revista Ecopomică „Redeșteptarea” (anul XIV) apare de azi înainte sub titlul „Economia”, cu mari îmbunătățiri în text.

Director: Avocat Frunzescu.

Xilografie de Lebedef

Jaurès

ra cărriua, nouă ani dela uciderea lui, se rallyază Franța republicană

Orașul văzduhului

Părăsind odăita, Menase se simți cuprins de o veselie subită. Se strecură pe ulița de aleia de tei. Biserica mărunță, cu zugrăveala cojită, se încheaga potrivit în umbra teilor cu lumina dimineții și veselia lui pătrunsă de o mahnire albă, tihnită. Copiii mănjiți se jucau așa de încet că-i asemui unor îngeri fără aripi, desprinși din pridvorul bisericii. Numai o bătrână, în rochie cafenie de călugărită, îi păru o hermafrodită melancolică de seu, fără sâni și fără oase. De aici, se trezi iar neliniștea. Arsura de pe frunte, prelungită în creeri, se lichidia, aburia ca negurile și-și tăia matcă și madavă și sânge. Dădu în ulița strămtă cu caldarâm și se mănăie urmărind sbârnăitul nervilor, la gândul că adăpostește în trupul său o ceată de ticăloși nesupuși.

— Nu, nu trebuie să fie așa!

Grăbi pasul: însemnă cu stânga o mișcare de nedumerire. Două școlărițe, cu fâțe tari sub negreața rochiilor, șolduri arcuite și piciorușe subțiri își umplură pumnii cu răs, privindu-l.

— Sunteți niște curvulițe tâmpite!

— ...și tu ești un motănaș cu mustățile tunse! răspunseră ele îndrăsnețe, îndepărtându-se.

Turbureala lăuntrică atârțată de priveliștea indiferentă a uliței, a cheiului, creștea cu cât înainta. Trupul îi trecea prin slavă ca printr'un cilindru de ciment: se simțea îndurerat, cu pielea însăngerată. Și... cele două școlărițe nu-i mai părăsiau mintea.

— Trebuie să fie plăcut să stăpânești o femeie puternică și frumoasă!..

— Plăcut!?... Palma face câteodată aceeași slujbă. De pildă, Alexei, Alexei... și cum îi mai chiamă... (muscaul întâlnit acum doi ani!) are o zicală chiar: femeia n'ar fi după dânsul decât un degetar pentru bărbat. Poate că are dreptate chiar. Prea mulți o socot piscul frumuseților lumești.

La răspântia drumului. Cheiul se întindea nesfârșit și trândav. Deasupra apei măloase se legăneau poduri: sgomotul lunei neastâmpărate, harnice și lacome de câștig umpleau mohorât deșertul văzduhului limpede. De departe, zări un bun și vechi prieten: Costea Păltiniș, după neamuri boer, iar după dânsul slujbas, ca tot românul ce ține la fala nației. O figură rece — barba tăiată în chip de trapez, gârbov, cu multă chibzuință în mers, și corectitudine în vestminte. Băjbăia cu o nuelusă și privia liniștit scoarțele basarabene, întinse pe rampa cheiului. Surădea neînțele Dâmboviței și-și strâmba gura știrbă.

— Bună ziua!

— Cine ești tu, să-mi dai mie binețe?..

— Nu mă mai cunoști, domnule Costea?..

— Și dacă te cunosc trebuie să-mi tulbură plimbările?..

— Dar n'aveam nici un gând rău... Mă furnică și pe mine. Mi-a plesnit par'că trupul și-mi tremură nervii că nu știu unde să-mi mai găsesc astâmpăr.

— Da?!... Atunci vino cu mine!..

— Și acum, când îți vorbesc, nici nu-ți închipui ce gânduri copilăroase mă stăpânesc. Urmăresc, de pildă, de unde încolțește în creier ideea cuvântului și cum se preface cuvânt. Nu pot să... pipăi cu gândul de unde isvorăște, dar îl simt ca un vârtej, cum se înalță cu o repeziune nemaipomenită, ca și cum ar urca niște scări răsucite. Dar nu e numai atât... Nu mă pot sustrage gândurilor și le urmăresc cum urmăresc mieii turma. Dureri ușoare subțirele pornesc dintr'un loc umblă prin vine și deodată, se întâlnesc într'un punct, unde doare tare, tare... Aproape, sunt îndreptățit că toate bolilele nu nasc decât cu îngăduința ființei noastre siabe... Și, Doamne, cine știe cine ne stăpânește voința!.. Am auzit că unii oameni cu voința dărză, înfăptuiesc chiar planuri uriașe... Crezi în năzdrăvănia asta?!..

— Eu nu cred nimic!

— Cum nimic?... Mă înfurie tăcerea și tășurile! Ce nimic?..

— Nu mai am decât o singură țintă. O fugăresc zilnic ca pe o ciută!..

— O țintă?... Ciudat! Foarte ciudat!..

— Da... să... construiesc un bordel... Până am născocit planul ăsta mi-a fost greu: era pustiu acum sunt foarte vesel.

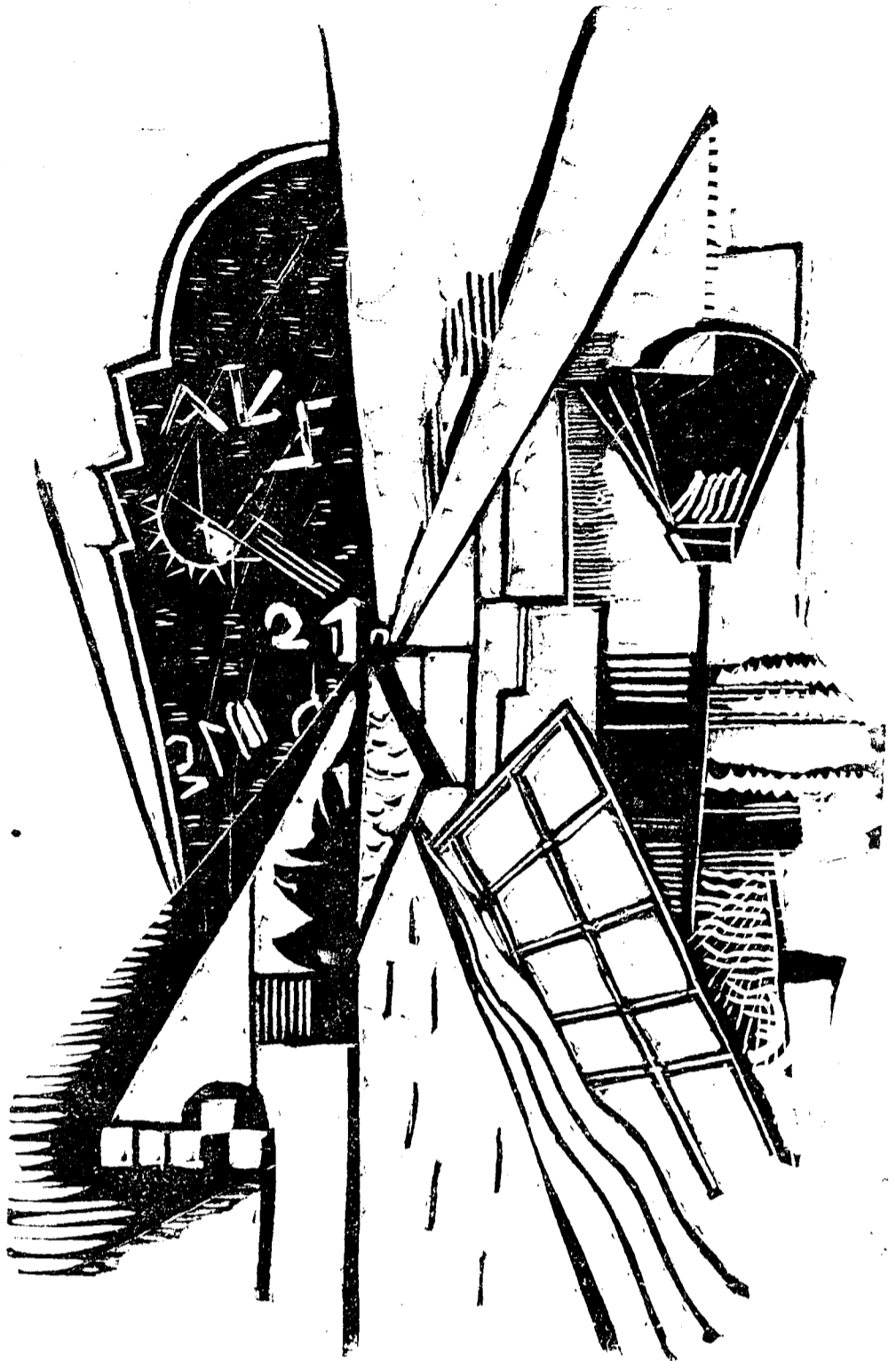
— Interesant!

— Ba deloc! Și apoi, de unde știi ce vreau să fac, de te și repezi cu complimentele!.. N'am să te primesc acolo nici pe tine, nici pe muerea ceia scârnavă de colo, care trece cu umbreluța de pânjenis; numai fetițe și băețuși, crescuți puternici și frumoși... Crezi că la mine e han ca să se oploșiască toate pocitanile?..

— Domnule Costea, nu visezi niciodată urât?... Nu îți s'a întâmplat să surprinzi o găză cu trompa de oțel care te ciocănește în tivă?..

— Adică... vrei să spui, c'am damba la creier ca tine? Numai voi ceștialalți urâțiți de viața târgurilor și tracturilor mocirloase sunteți ca niște hrube de năpârci. Vă împlântați coții în propriile voastre cozi și credeți că mușcați pe alții.

— Îți închipui, poate, că eu sunt târgovăț?... Noi suntem toți țărani și nu ajungem niciodată așa de tari să ne obișnuim cu asurzeala vieții, mecanice... Până și ovreii de la noi sunt numai niște meșteșugari mărunți când n'au dușmană. Se mai

Gravură în lemn de Marcel Iancu

îveste printre dânsii și câte un catăr încapățanat, care se destramă în visare, dar e așa de rar că privesc împrejur, mă văd numai pe mine...

Ascultă-mă pe mine, pe plaiurile românești oamenii trebuie să ia urma dobitoacelor: să se mulțumiască numai cu hrana... E în zadar să cauți alt-ceva. Nu dai niciodată de nimic. Anotimpurile sunt așa de schimbăcioase m'am gândit că odată și odată toată țara asta are să se prefacă într'un ghețuș. Cine știe ce prăpăd așteaptă pe urmași! Nu îți ai spus niciodată, că poate noi, sau urmașii noștri vor fi cei din urină oameni isteți depe melegurile astea?..

Se opriră tăcuți. Menase, se căznia să găsiască o altă idee ciudată și măreață care să înfrunte pe acea a scâpătatului boer Costea, Zărind un copil cu o morișcă de vânt în mâini cum aleargă voios se trezi ceva bănuț de multă vreme ascuns într'insul. Simția mâncărime de limbă: nu știa ce are de gând; nădăjduia numai că îndemânarea unor hazuri îl va mântui la urina urmei.

— Și pe mine mă neliniștește un plan!.. De multă vreme... N'ai băgat de seamă cât de urâte sunt o rașele...

— Depinde: mie'mi plac!.. Numai de ar avea iezero și dumbrăvi. Uite așa vreau să fac eu...

— Îți plac?!.. Ce-ți poate plăcea din custile de piatră, maimuțarite?... De veacuri, oamenii s'au obișnuit să zidească pe pământ și sub pământ. Strămoșii sălbateci își clădeau măcar locuințe deasupra bălților; cei de acum nu îndrăznesc decât să umble în vapoare, iar dacă se urcă în văzduh, deabia că se plimbă câte ceasuri într'o pasăre de oțel... Îți aduci aminte de grădinele spânzurate ale Semiramidei?..

— Nu cumva vrei să arunci o plasă de sârmă asupra orașului și să clădești deasupra alt oraș?

— Nu!..

— Stâlpi de beton atunci?..

— Nici... Orașul pe care-l visezi clădit în văzduh nu trebuie să se sprijine pe nimic.

— Ei asta!.. Știi c'ai haz!.. Ha, ha! Auzi ce cugetări mai scoate din ciubote!.. Tu îți clădești castele în Spania, înalță-te tu în văzduh și plutește așa numai cinci minute și să vezi dacă nu te trage înapoi pământul. Are ce are pământul cu noi: cât trăim jucăm noi pe dânsul pe urmă joacă el pe noi cât îi place, că nu-l mai supără nimeni... — Dacă, nu mă ascuți?!.. Poate că ne putem întovărăși pe urmă! Am școlotei matematice în privința asta. Uite cum aș face orașul meu. Orașul se clădește fără temelii și numai din beton armat.

Ulițele se împart potrivit depărtate de centrul de greutate. Aș tăia grădini și le-aș lăsa pe pământ; bineînțeles după ce ași fi socotit exact cu ce repezeală se învârtă pământul împrejurul soarelui. După aceia aș urca cu macarele orașul meu în văzduh.

— Bine, dar se năruie presupunând chiar că l'ai putea ridica!..

— N'ai înțeles. Orașul s'ar învârti împrejurul unei axe în sens contrar mișcării pământului împrejurul soarelui, astfel că n'ar putea fu târât de legănarea valurilor de aer, iar fiecare casă ar avea pe acoperământ înfipt un magnet puternic care ar trage-o în sus, mereu spre miază-noapte...

— Am început să pricep ceva, dar e departe încă!..

— Pentru asta trebuie însă ani de muncă și studii!..

— ...și răbdare nu prea ai tu! Totuși dacă reușești, îți făgăduiesc că facem tovărășie: am să clădesc bordelul în orașul tău de îngeri ca să sfruntăm înalta morală rușinoasă și nerușinată a gândacilor puturoși de pe pământ.

Costea se înviorase de mulțumire. Menase surădea ca și cum și ar fi ieșit dintr'ânsul și s'ar fi mângâiat cu sufletul!..

— Haide bem o țuică: trebuie să fie ora prânzului!.. Dă cu ce te mai ocupi acum?

— Bem, coane Păltiniș că tot n'am nici o treabă. Trândăvesc!..

O mahnire ascunsă îi izbucni furtunoasă în inimă ca niște plete de flăcări țâsnite prin geamuri.

ION CALUGARU

Presă literară

LUMEA LITERARĂ suplimentul de Luni al marelui cotidian din Iași aduce un puternic sprijin tuturor ce luptă azi în contra valului de întineric de după război. Succesul noului confrate se datorește nu atât organizației de răspândire ci pentru că a înțeles că un ziar de tiraj nu trebuie neapărat să fie prost scris. Lumea literară cuprinde și vulgarizează toate problemele intelectuale și nu-și îngăduie să ignoreze nici o manifestare oricât ar părea inaccesibilă aceasta marelui public. I se servește acestuia pe departe textul ușor, informația, anecdota care îl atrage; i se adaogă și i se explică apoi ceea ce trebuie neapărat să facă parte din cultura lui.

O zi la Braşov

— Note de drum —

Iubite Vinea, o zi la Braşov este totdeauna o bae în altă împărăție, care se recunoaște mai lesne, nu după uniforma generalului de corp de armată cu doamna, cât după felul cum oberkellnerul de la cafeneaua „Korona”, te salută, fără nici o umilire iar bărbierul te servește cu toată demnitatea. Și cum prietenul meu de drum, care e o fată, joacă mai multe comedii decât mine în natură și societate, și a plecat să-și schimbe decorul mizei ei persoane, eu am deschis ultimul număr al revistei „Gândirea” care te pofteste de la coperta cu sânii mari, înfățișată ai unei femei în roșu, stând pe iarbă verde și surâzând trivial.

Iubitor al artelor frumoase, te știu, și vreau să citim împreună acest întâi număr al anului al IV-lea din „Gândirea”, familie literară cu extrem de interesante moravuri literare. E drept că titlul nu corespunde cuprinsului scrisorii mele, pentru că, sigur fiind că vei publica-o și nevoind să aduc pagubă materială unei publicații care apare Dumnezeu știe cu ce sacrificii și ale cui, într-o vreme cu totul anti-culturală, am aruncat în capu-mi gluga insipidă a notelor de drum, compromise iremediabil de d-l N. Iorga și de amicul său N. Batzaria. Cine a citit o singură coloană, de asemenea note semnate de marele nostru bărbat sau de umbra sa — nu se va mai încumeta să citească mai mult decât titlul acestei scrisori unde am adăugat „note de drum”, cum adăoga farmacistul eticheta „otravă puternică” sau electricianul pe o cutie misterioasă de metal, „pericol mortal”. Paguba ar fi cel mult, pentru „Gândirea”, de ordin moral, dacă din aceste rânduri vom eși ceva mai dumiriți și surâzători numai eu și d-ta, sau încă vre-un temerar cititor-explorator al „Contimporanului”.

„Întoarceri sufletești” e titlul torturat al unui articol îndesat plin de goluri și de noduri scris de un tânăr care nu s'a dumirit încă, d-l **Al. Busuioceanu**. Autorul ne e simpatic prin tinerețe, prin începutul de cultură și puternicul sentiment de grup pe care-l are — și mai cu seamă pentru nostalgia liceană pe care mi-a provocat-o studiul de deschidere în multe pagini, asupra d-lui Nichifor Crainic, într-o carte de încercări critice literare amestecate. „Întoarceri sufletești” sunt adică întoarcerile poporului la cultul lui „Confutse”, ba chiar al lui Buda, de când cu nemeipomenita urcare a valutei. Faptul acesta „naiv până la aberație, absurd cu totul” s'a produs în Germania care suferă și acum de pe urma ocupației franceze din Ruhr, după cum știm cu toți. Nenorocirea e că „aberația budistă” are repercursiuni și în alte literaturi, cum e și marea literatură rusă care „s'a distrus în câți-va ani”. Nenorocirea provine însă, și din faptul că literatura rusă nu s'a distrus de loc, cât și din afirmația că această „neliniște” s'ar fi concretizat la „unanimisti” din Franța care sunt foarte potoliți și în Papini italianul, care și-a scris cele mai tari și mai răzvrăcite pagini, înainte de război, adică înainte de a primi influența budistă a literaturii germane!.... (Lăsăm de o parte „bunui simț germanic” — expresie critică tot atât de goală, ca bunăoară, „bunul simț francez, bunul simț turc, bunul simț român, bunul simț englez, bunul simț portughez, etc., — și „marea criză morală(?) a literaturii” sau „sensul etic(?) al artei”, care nu spun nimic, sau încurcă pe cititor, ridicând astfel prestigiul critic al autorului. Și deși nu suntem, în principiu, pentru concordanța perfectă între scrisul și faptele cuiva, ne întrebăm — și te întreb și pe d-ta, iubite Vinea, — de ce d-l Busuioceanu care vorbește cu atâta spaimă de „Confutse” și Buda, a ținut să infecteze literatura română traducând și d-sa din budistul Tagore, cu prefață de d-l Nichifor Crainic, traducând din același și d-l Nichifor Crainic cu prefață de d-l Busuioceanu.

Să lăsăm „întoarcerile sufletești” ale tânărului critic și să întoarcem pagina, d-l Busuioceanu — se putea altfel? — ne trece domnului Nichifor Crainic. Dar surpriză: d-l Nichifor Crainic, cu tot pseudonimul său cu două fețe, de călugăr negru și de fătrumos nuntaș, e și el confutist și budist!.... Cum de n'a băgat, nimeni din redacție, de seamă, această contradicție?... (Vom vedea că aceste contradicții se repetă). Deocamdată semnalăm evoluția poeziei d-lui Nichifor Crainic: încetând de a fi umbra poeziei lui Vlahuță (și-ai fi putut închipui vreodată, iubite Vinea, o asemenea goliciune de suflet?) începe să devie umbra poeziei lui Lucian Blaga. Din vechea paternitate literară, d-l Nichifor Crainic a rămas cu oarecare cuvinte (titlul bucăței: Jghebul, și altele precum: „melodii de vălurele” — cugetările lui Vlahuță: „Frângurele!” — câteva „noduri” și „gurgui” alcătuiind aceste versuri de mătase:

S'asvârle'n melodii de vălurele,
Alunecă pe noduri'e mele
Și gălgăe'n gurgui.

Și cu acest nod în gât nevoind să întârzi mai mult trec și dau peste genul dificil al însemnărilor de drum „Spre mânăstiri” de d-l **Demostene Botez**. Cred, iubite Vinea, că-ți scriu un lucru pe care-l ști de mult, declarând că cel mai bun mijloc de a verifica un poet e — să-i citești proza... Versul e haină de sărbătoare, el gătește de-opotrivă pe

preot ca și pe văcuștorul de ghet; pune ușierului cordonul cu stea, îl vei confunda cu siguranță, cu ministrul său. Asupra d-lui Demostene Botez gustul meu plutea cu mare îndoială; mă oprișem la formula „poet uzual” sau „poet comestibil”, adică acel poet care se poate citi lesne de majoritatea cititorilor și cari, prin îndrăsnelile eftine de stil sau prin limpezimile salvate, ale unei strofe, isbutește să ducă o generație mai departe și să ajute la punerea în circulație a unor valori nițeluș mai dificile. Stimam pe d-l Demostene Botez pentru serviciile pe care le aduce poeziei lui A. Maniu, I. Vinea, T. Argehezi și alți câțiva... „Însemnările de drum” m'au neliniștit și măntreb serios dacă acest ministru, pe pieptul căruia strălucesc stelele a două premii academice, nu e numai un ușier. Oricum, adică oricâți sinceri și deplini admiratori ar avea d-l Botez — și nu mă îndoesc, iubite Vinea, că ești printre aceștia — jalnică influență trebuie să aibe asupra-i „Gândirea” dacă s'a încumetat să scrie și să trimită revistei asemenea „însemnări de drum”! Nu ți-e îngăduit să scri când ești — cum l'a definit d-l Pamfil Șeicaru — poetul Iașilor, astfel de rânduri: „Până să-ți păturești pardesiul, să ți-l pui dedesubt, până să aprinzi o țigară”, sau „S'a terminat o țigară, două” sau „Generalul a chemat pe plutonierul gării, i-a arătat bătrâna cu cravașa (două înfelesuri) și i-a ordonat să-i facă loc în altă parte” (bătrâni? cravașei? gării?) sau într-o poiană mică care”, sau „și-i totul așa de frumos!” ceiace e tot atât de ovreeste ca și „dejă” sau „trebuie iar să merg cu spatele înainte, adică spre priveștiștea asta” — adevărată neputință literară, sau „coborâm în loc de cotit” sau „ne-apropiem de Târgul-Neamț, așezat la botul unui munte care se isprăvește deodată”!... — și altele și altele, de care te ert, spre a nu te pune și pe d-ta pe gânduri.

Insfârșit apar: **Lucian Blaga** și **Adrian Maniu**, cele două valori literare capturate de pe vremea când revista „Gândirea” apărea la Cluj, talente de primul ordin, ca două mari pietre de hotar la umbra cărora s'au aciuat atâtea criptograme fără preț, multiplicându-se, urcându-se, voind să privească zările, de pe umerii de granit. Se știe ce reprezintă **Maniu** și **Blaga**, în poezia noastră, înmoirile totale, rupele sfâșietoare pe care le-au făcut în tradiția mediocrității literare — și privește cum „criticii” revistei — când d-l **Pamfil Șeicaru**, când d-l **Nichifor Crainic**, când d-l **I. Darie**, când d-l **Busuioceanu**, — cu aceste flori exotice la butonieră, fac, în fața publicului naiv, elogiul văzdocului și al măcrișului tradițional! Inchipueți, iubite Vinea, că într-o noapte, ingerul consecvenței și al conștiinței de sine, scoborând peste capetele adormite ale celor doi poeți de valoare le-ar arăta cu degetul „Contimporanul”, unde e locul lor adevărat, și că acei poeți, deșteptându-se și-ar scrie câteva rânduri de ochi deschiși, uimindu-se de rătăcirea lor de până acum pe tărâmurii mlăștinoase și scuturându-se de atâtea ventuze păroase lipite de sfirtele lor picioare — nu, întrebă-te, ce ar mai rămâne atunci din toată familia literară și tot „tradiționalismul” **Gândirei**?

Intr'adevăr, numai buruiana văzdocului!

Bătut de Dumnezeu, mai e și numărul ista de început de an: parcă toate păcatele revistei au cerut voe, orânduitorului destinilor literare, să fie de față. Nici cu **Franz Werfel**, chemat din streinătate, **Gândirea** n'are noroc! Poetul austriac vorbind de criza dramei, declară într-o singură frază — în **Gândirea**, care tinde la „cugetarea în acțiune!” reacționară! — că: „Trăim la sfârșitul culturii burgheze”. N'am făcut nimeni dintre noi studii speciale de literatură germană, dar dintre colaboratorii revistei „**Gândirea**”, cel puțin doi inși au stat la Viena. **Werfel** a scris trilogia, pe care unii au pus-o alături de Faust, intitulată **Spiegelmensch** a cărei acțiune se petrece nu în vre-o patrie tradițională, ci într-o „regiune fabuloasă”; **Boksgesang-ul**, de asemenea se petrece într-o țară slavă de sud”. **Werfel** e un european, în cea mai revoluționară accepțiune a cuvântului, un scriitor care a trăit în trei împărății prăbușite și care nu mai crede în tradițiile scumpe revistei **Gândirea**: colaborarea sa se datorește, desigur faptului, că n'a fost pus în cunoștință de nimeni, de tonalitatea muziceii literare a revistei! **Werfel** la „**Gândirea**” e, în aceeași ordine de idei, **Anatole France** colaborator la Action Francaise!.... **Werfel** e scuzabil — dar e scuzabil oare și d-l **Nichifor Crainic**, care, cu bună știință — vezi notița scaldătoare de la urmă unde e vorba și de „patosul umanitar — internaționalist”, dar și de „conștiința europeană” — joacă o comedie de acest calibru, posibilă numai din pricina totalei neștiințe a publicului nostru? Și nu trebuie să credem oare într'adevăr, iubite Vinea, că acolo unde nu e talent e totdeauna farsă?

Apropierea de d-l Cezar Petrescu e mai ușoară. — Știm de mai de mult că n'are nici un fel de talent literar, iar cele două recente premii pe care Academia Română i le inoculează îngăduie sensibilității sale personale, să scape de aceste adevăruri dureroase. (Premiul academic e anestesiant, el trebuie acordat numai scriitorilor mediocrii care au o reală nevoie). Existența **Gândirii** este însăși existența d-lui Cezar Petrescu: își cheltuiește tinerețea și poate sănătatea. Nu cred să fie de altfel revistă cu oare care respect

față de hârtia tipar și cititori care să publice o pagină din frumosul literar al acestui nou Beldicean sau Doinar în proză al literaturii române. În mijlocul armatei colaboratorilor „**Gândirii**”, d-l Cezar Petrescu se ține tare ca un prizonier. Nuvela din acest număr „Cariera lui Vidran”, e la înălțimea scrisorilor răzeșului. Nu există figură vie, nu e acțiune ale cărei însăilări școlărești să nu le descoperi. Nuvela, unde geniul autorului trebuie să plutească la o înălțime anumită, foarte greu de nimerit, să nu-l vezi, dar să-i simți toate forțele creatoare novela e aci plină de duhul greu al unei minți de ordin primar. Fraza cea dintâi îți arată „timbrul” vocii autorului, lenea înăscută, observația dispartă, tic al pasișeurilor, ironia scoasă din neologism, ca o finețe de suburbie, exprimată din coada ochiului: „Domnul Enache Ștefănescu-Mazălu stinse țigara, turtind vârful aprins de porțelanul scrumierii. Închise țigăretea în cutia de piele cu interiorul de catifea violetă, o așeză cu îngrijire în buzunarul vestei și numai după ce termină această operațiune, își continuă vorba!”

Eu am continuat lectura, căci o pagină de proastă literatură e tot atât de instructivă pentru un cercetător de artă, precât studiul copiilor întârziați, pentru pedagogi și psihiatru.

Iubite Vinea, mulțumește prietenului meu care po-trivindu-și pălărioara albă de pai, de sub care tot au isbutit să mai scape pe obraji câteva flăcări onu-ulate, mă rupe dintre file și te scapă astfel de comentariile ce urma să mai fac cugetărilor copilărești ale precocului bătrân **Marin Simionescu-Rîmniceanu** și paștișei după Withmann, semnată fără rușine **Dumitru Simina**. Rău îmi pare că în acest număr al „**Gândirei**”, n'am întâlnit și inspirația d-lui **Pamfil Șeicaru**; această absență îngăduie presupunerea că penița domniei-sale ar fi salvat totul — și că revista are și forțe de rezervă...! Țin numai să-ți mai atrag luarea aminte asupra faptului că „tradiționalis-tii” noștri nu respectă măcar geniul limbei române, scriind în prima pagină frumuseți lingvistice de acest fel: „biciuesc sufletele cu întrebări demăsurate (démésurées), și în ultima pagină — pour la bonne bouche!...—: „O îndrăzneală plătită scump, fiindcă prematură” (parceque prématurée). — și că această observație trebuie să o facă unull care, deși crescut în limba românească, e dintre aceea căroră „tradiționalisții”, le pot spune oricând că nu știu românește!

(Și acuma dă-mi voe să închei tot literalicește, spre a induce în eroare pe cititorul care se uită numai la începutul și sfârșitul „notelor de drum”):

.... De sus, din parcul din fața munților, prietenul îmi aduce parcă dintr'o mișcare ușoară a capului sunetele ceasornicului bătrân, plutitoare în amurg din turnull catedralei gotice, peste apele nopții; îmi arată cu o mică închidere a ochilor, în zare, munții care în umbra subțindu-se de lumina lunii abea bănuite se iau încet de mână — uriași tot mai tăcuți, tot mai depărtați — în timp ce pe-aproape culmile caselor, vârfurile plopilor, balcoanele vilelor, în zvon de sfârșit de zi, tremură ireale și răcoroase, de parcă toate acestea ar fi doar o răsturnare nesigură în iazul nopții a cine știe cărui alt oraș, sigur, real și tare, pe țărmul de azur al unui continent, nealterabil.

Cu prietenie,

F. ADERCA
1923

Pugașef (Fragment)

Sunteți nebuni, nebuni, nebuni,
cine v'a spus de nimicirea noastră?
Ca niște străchini, pline cu putreziciuni, gurile rele,
varsă, degustător, această sfruntată minciună.

Să fie blestemat de trei ori, mișelul, josnicul,
lepădătura,
care v'a băgat pe gât asemenea scorneală
chiar azi, pe întuneric, punem șaua pe cai,
și-n zori vom fi la Gurief.
Da, da, știu, trecem printr'o nenorocire mare
dar tocmai de aceea cu mai multă cruzime,
prin negură, aripile de lemn ale corăbiilor noastre
vor bate pe caspicile ape, ca lebedele, către Asia.

Asia, Asia, țări albastră
presărată cu sare, cu var și nisip,
cât de încet, acolo, carul lunii călătorește în cer,
zgomotând din roți, ca un Cerchez în poștalionul său.

Dar atunci cine știe cât de furios și mândru
se avântă, acolo, fluviile galbene ale munților?
Oare nu din această pricină hoardete mongole
sueră

cu tot ce e mai sălbatec și crâncen în om?
Încă de multă, multă vreme mi-ascund dorința
să merg acolo către popoarele nomade
pentruca dimpreună cu valurile violente ale po-
meilor strălucitori ai lor,
să ne ivim în pragul Rusiei
ca umbra lui Tafnerlan!

SERGIU ESENIN.

1922.

(din rusește).

